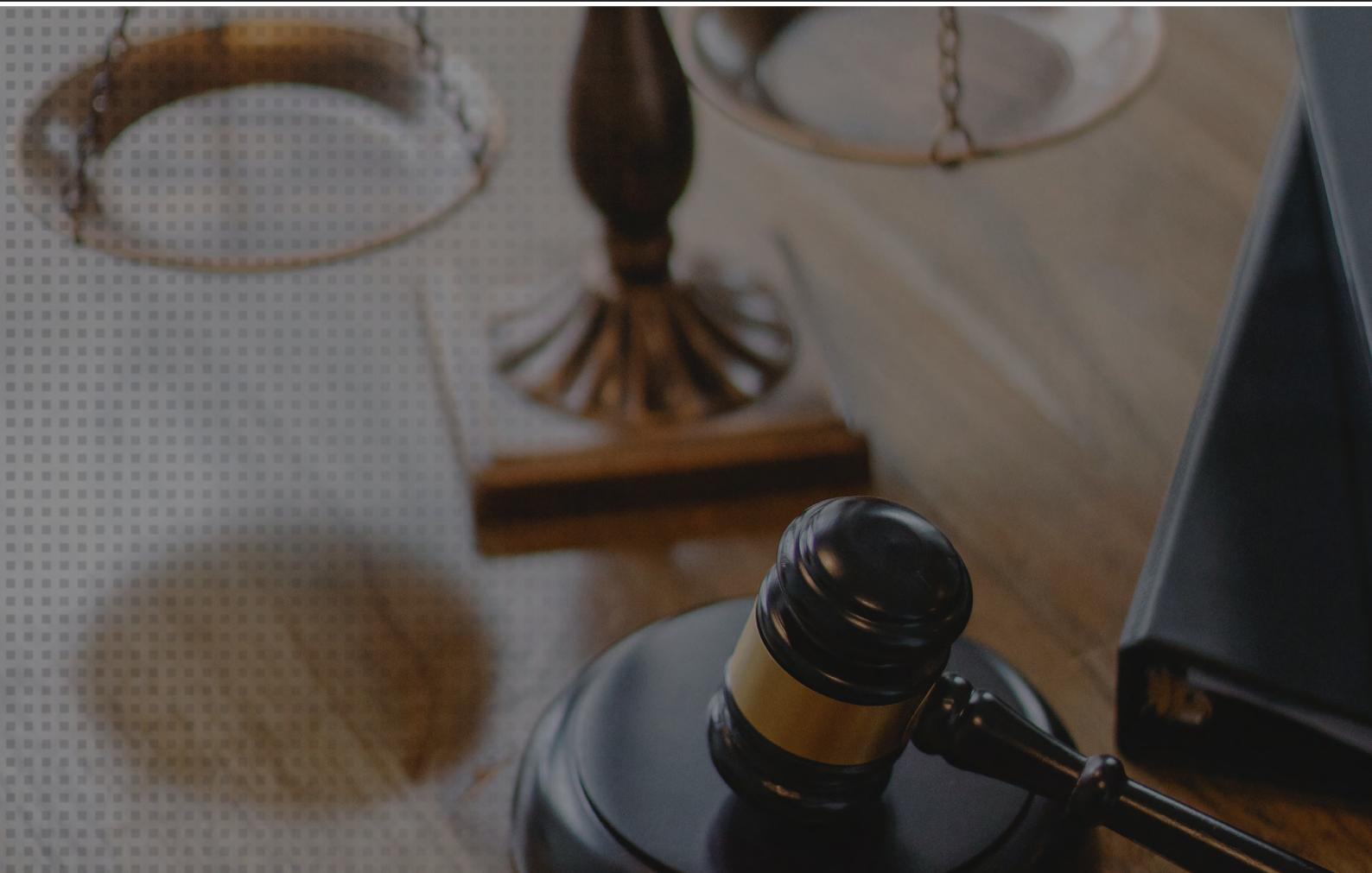

TRIAL
International

PARNIČNI POSTUPCI ZA NAKNADU ŠTETE ŽRTAVA RATNIH ZLOČINA KOJI SE VODE PRED SUDOVIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Argumenti koji se mogu isticati u podnescima u cilju zaštite njihovih prava

Ovaj materijal se potpuno finansira od strane Švedska agencija za međunarodni razvoj (Sida) i Kvinna till Kvinna. Sida i Kvinna till Kvinna ne moraju se slagati sa iznesenim mišljenjima. Autor je odgovoran za sadržaj.

SADRŽAJ

UVOD	2
Koje argumente žrtve mogu koristiti u prilog tvrdnji da bi plaćanje visokih troškova postupka dovelo do povrede njihovih prava na pristup sudu i prava na imovinu?	3
Koji su navodi bitni za sud prilikom ispitivanja povrede člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju – kršenja prava na imovinu?	4
Koji su navodi bitni za sud prilikom ispitivanja povrede člana 6. Konvencije – kršenja prava na pristup sudu?	5
Koje relevantne okolnosti sud treba uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o troškovima postupka u svjetlu zaštite prava na imovinu i prava na pristup sudu?	6
Finansijska situacija pojedinca	9
II Primjena zastarnih rokova na tužbene zahtjeve žrtava ratnih zločina za naknadu štete u svjetlu Odluke UN Komiteta protiv mučenja iz 2019. godine	10

UVOD

Ovaj tekst je pripremljen u odgovoru na brojne probleme s kojima su se u prethodnim godinama suočile i suočavaju žrtve ratnih zločina, prvenstveno bivši logoraši, kao i žrtve seksualnog nasilja. On predstavlja prvenstveno odgovor na upite za pravnu pomoć koju organizacija TRIAL International dobija od udruženja koja okupljaju žrtve, ali i pojedinih žrtava. Nadamo se da će predloženi argumenti biti korisni, te poslužiti kako udruženjima žrtava ratnih zločina, tako i drugim osobama i organizacijama – uključujući advokate i pružatelje besplatne pravne pomoći – u zaštiti osnovnih prava njihovih klijenata/ica. Ovi navodi trebaju biti izloženi u što ranijoj fazi postupka, i mogu, u zavisnosti od faze u kojoj se postupak nalazi, biti korišteni u raznim vrstama podnesaka, uključujući tužbu, žalbe, prigovore i apelacije.

Radi se o gorućem bosanskohercegovačkom, ali i regionalnom problemu koji se ogleda u tome da pojedini sudovi/ pojedine sudije obavezuju žrtve ratnih zločina koje su u prošlosti pokrenule parnične postupke za naknadu štete nastalu u ratu, da plate visoke troškove

postupka entitetima (ponekad i državi) koje su tužili. Nametanje obaveze plaćanja troškova je rezultat odbijanja njihovih tužbenih zahtjeva zbog primjene zastarnih rokova, te primjena pravila da bi stranka koja izgubi spor trebala da plati nastale troškove postupka.

Kao posljedica toga, protiv ovih građana, koji se u najvećem broju slučajeva svakako već nalaze u veoma lošoj socio-ekonomskoj situaciji, često na granici siromaštva, pokreću se izvršni postupci, pljeni se njihova pokretna imovina, oduzima im se dio primanja, ukoliko ga uopšte imaju. Time se ove, već svakako ranjive osobe, retraumatisiraju, uz izražene posljedice po njihovo mentalno i fizičko stanje.

Koje argumente žrtve mogu koristiti u prilog tvrdnji da bi plaćanje visokih troškova postupka dovelo do povrede njihovih prava na pristup sudu i prava na imovinu?

U nastavku su izloženi argumenti koji se mogu generalno isticati u podnescima žrtava, a koje je potrebno prilagoditi samo u onom segmentu koji se odnosi na konkretnе okolnosti slučaja, uključujući datum podnošenja tužbe, te pojedinačnu finansijsku situaciju u kojoj se konkretna žrtva nalazi (kako je to opisano u dijelu teksta pod naslovom „Finansijska situacija pojedinca“).

Važeći Zakoni o parničnom postupku u Bosni i Hercegovini slijede princip koji u pogledu naknade troškova u postupku izjednačava stranke koje u parničnom postupku zastupa pravobranilaštvo sa strankama koje zastupaju advokati. Oni također predviđaju pravilo "gubitnik plaća", koje predstavlja prevalentan princip u većini zemalja Evrope, a podrazumijeva obavezivanje na snošenje troškova postupka od strane onog koji pokrene i izgubi sudski postupak. Postoji saglasnost da primjena ovog principa, kao takvog, ne predstavlja kršenje prava na pravično suđenje i prava na mirno uživanje imovine, nego je izraz općeg interesa koji se ogleda u odvraćanju od neosnovanih parnica i preuveličanih troškova. Ovaj princip postoji u cilju osiguranja pravilnog funkcionisanja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih.

Međutim, automatska primjena principa gubitnik plaća u pogledu troškova javnog pravobranilaštva može da rezultira povredom ustavom zagarantovanog prava na pristup sudu kao dijelu prava na pravično suđenje iz člana II/3. e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u nastavku teksta "Konvencija"), te povredom prava na mirno uživanje imovine iz člana II/3. k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju. Ključne presude u kojima je u ovakvim činjeničnim okolnostima utvrđena povreda navedenih prava su presuda Evropskog suda za ljudska prava iz 2016. godine u predmetu Cindrić i Bešlić protiv Republike Hrvatske¹, te presuda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine iz marta 2018. godine².

¹ Presuda Evropskog suda za ljudska prava donesena po predstavci br. 72152/13, od 06. septembra 2016. godine.

² Presuda Ustavnog suda BiH broj AP 1107/17 od 22. marta 2018. godine.

Koji su navodi bitni za sud prilikom ispitivanja povrede člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju – kršenja prava na imovinu?

Kako bi ispitali navodnu povredu člana 1. Protokola br. 1, sudovi moraju, u skladu sa svojom uobičajenom praksom, prvo ispitati: - da li je došlo do miješanja u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njihovog vlasništva, - je li miješanje bilo propisano zakonom, - je li miješanje težilo legitimnom cilju i - da li je miješanje bilo razmjerno legitimnom cilju kojemu se teži.

Evropski sud je u citiranoj presudi tako prvo utvrdio da nalog za podmirenje troškova zastupanja države u državnom budžetu predstavlja miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njihovog imovine³ i da je miješanje bilo propisano zakonom⁴.

Sud je nadalje iznio mišljenje da se pravilo da „gubitnik plaća“ samo po sebi ne može smatrati protivnim članu 1. Protokol br. 1. Ovo pravilo se, naime, sastoji u „izbjegavanju neopravdanog parničenja i nerazumno visokih troškova parničenja odvraćanjem potencijalnih tužitelja od pokretanja neutemeljenih sporova ili podnošenja previsokih tužbenih zahtjeva bez snošenja posljedica. Sud stoga smatra da ova pravila kroz odvraćanje od neutemeljenih parnica i preuveličanih troškova općenito teže legitimnom cilju osiguranja pravilnog djelovanja pravosudnog sustava i zaštite prava drugih“⁵. Sud je stoga utvrdio da nalog za naknadu troškova u predmetu Cindrić i Bešlić kao takav teži legitimnom cilju.⁶

Evropski sud se, međutim, potom bavio pitanjem da li su mjere kojima se prigovara bile razmjerne cilju kojem se teži. Naime, „svako miješanje mora postići „pravednu ravnotežu“ između zahtjeva od općeg interesa zajednice i zahtjeva za zaštitu temeljnih prava pojedinca“, zbog čega Sud procjenjujući usklađenosnost s članom 1. Protokola br. 1, „mora izvršiti sveukupno razmatranje raznih interesa koji su u pitanju“.⁷ Uzimajući u obzir sve okolnosti ovog predmeta, Evropski sud je utvrdio kako odluka da podnositelji zahtjeva moraju platiti puni iznos troškova zastupanja države u dotičnom postupku predstavlja nerazmjeran teret za njih, zbog čega je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

---

³ Tačka 92 presude Evropskog suda za ljudska prava po predstavci br. 72152/13.

⁴ Tačka 93 presude Evropskog suda za ljudska prava.

⁵ Tačka 96 presude Evropskog suda za ljudska prava.

⁶ Tačka 97 presude Evropskog suda za ljudska prava.

⁷ Tačka 98 presude Evropskog suda za ljudska prava.

Koji su navodi bitni za sud prilikom ispitivanja povrede člana 6. Konvencije – kršenja prava na pristup sudu?

U vezi sa ocjenom pitanja povrede člana 6., odnosno prava na pristup sudu u konkretnom slučaju, Evropski sud je prije svega istakao da pravo na pristup sudovima nije apsolutno, već može biti podvrgnuto ograničenjima.

Istovremeno je, međutim, podvukao da „*unatoč tome, primijenjena ograničenja ne smiju ograničiti pristup koji je pojedincu ostavljen na takav način ili u mjeri u kojoj bi bila narušena sama bit prava*“. Nadalje, navedeno je da ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo s članom 6. stav 1. ako se njime ne nastoji ostvariti legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos razmjernosti upotrebljenih sredstva i cilja koji se nastoji postići.⁸

Sud je ponovio da bi „*izricanje znatnog finansijskog tereta nakon zaključenja postupka, poput naloga za plaćanje nagrada za zastupanje države prema pravilu 'gubitnik plaća' uistinu moglo predstavljati ograničenje prava na sud*“⁹. Sud je nadalje, na tragu rezonovanja u vezi sa ispitivanjem povrede prava na imovinu prihvatio da „pravilo da „gubitnik plaća“ teži legitimnom cilju osiguravanja pravilnog djelovanja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih kroz odvraćanje od neutemeljenih parnika i preuvečanih troškova.¹⁰ Međutim, pozivajući se na svoje zaključke na osnovu ispitivanja povrede član 1. Protokola br. 1, Sud je ponovo naglasio „da nalog aplikantima da snose puni iznos troškova zastupanja države u dotičnom postupku predstavlja nesrazmerno ograničenje prava aplikanata na pristup sudu“, uslijed čega je došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije u pogledu prava aplikanata na pristup sudu.¹¹

---

⁸ Tačka 117 presude Evropskog suda za ljudska prava.

⁹ Tačka 118 i 119 presude Evropskog suda za ljudska prava.

¹⁰ Tačka 121 presude Evropskog suda za ljudska prava.

¹¹ Tačka 122 i 123 presude Evropskog suda za ljudska prava.

Koje relevantne okolnosti sud treba uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o troškovima postupka u svjetlu zaštite prava na imovinu i prava na pristup sudu?

Prilikom razmatranja svih okolnosti predmeta koji su ga doveli do navedenih zaključaka o povredi prava na imovinu i prava na pristupu sudu, Evropski sud za ljudska prava je u predmetu Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske utvrdio principe na koje se kasnije pozvao i preuzeo ih u svojoj argumentaciji i Ustavni sud Bosne i Hercegovine. Primjena ovih principa prilikom odlučivanja o troškovima postupka je stoga obavezujuća i za sve redovne sude unutar Bosne i Hercegovine.

Pojedini sudovi ili sudije to i čine. Kada je riječ, na primjer, o Općinskom суду Sarajevu, u odgovoru na kvalitetno pripremljene podneske u kojima se skreće pažnja na neke od relevantnih argumenata (koji će biti izloženi u nastavku), ovi principi se redovno primjenjuju, s konačnim ishodom oslobođanja žrtava od obaveze plaćanja troškova postupka. Nije nam poznato da li takva praksa, u odgovoru na blagovremeno iznesene argumente u prilog potrebi oslobođanja od ove obaveze, postoji i pred drugim sudovima u BiH.

Upoznati smo sa bezbroj predmeta u kojima su žrtve ratnih zločina, mahom bivši logoraši i žrtve seksualnog nasilja u ratu, obavezane da plate pretjerano visoke troškove postupka zbog gubitka spora protiv entiteta (ili i države) koje su tužili za naknadu štete koja im je pričinjena u ratu.

Ostaje otvoreno pitanje da li bi ishodi ovih postupaka bili drugačiji da su žrtve i njihovi pravni zastupnici blagovremeno iznijeli relevantne argumente u korist potrebe oslobođanja od obaveze plaćanja ovih troškova. Jedino što preostaje jeste pokušaj da se ubuduće u svakoj narednoj prilici, u svakom predmetu, ukaže na argumente koji mogu dovesti do drugačijeg ishoda za žrtve ratnih zločina, a to je izbjegavanje kršenja njihovih prava na pristup sudu i prava na imovinu.

Pri donošenju presude Cindrić i Bešlić i utvrđivanju povrede prava aplikanata, Evropski sud za ljudska prava je vodio računa o sljedeća tri ključna faktora:

- 1. Nepostojanje jasnog stava sudske prakse o spornom pravnom pitanju** - u ovom slučaju, pitanju primjenjivog pravnog osnova za utvrđivanje odgovornosti za naknadu štete. Sud je tako, razmatrajući primjenu pravila da onaj ko izgubi spor mora da nadoknadi troškove, analizirao pitanje zašto su podnositelji zahtjeva izgubili spor, tj. da li je takav stav sudske prakse za njih bio predvidiv u trenutku kada su bili podnijeli tužbu. Sud je pri tome utvrdio da je sporno pitanje od kojeg je zavisio ishod spora, u relevantnom trenutku pokretanja postupka bilo predmet različitih tumačenja sudova i da nije bilo razjašnjeno;
- 2. Da je protivnik aplikanata sama država**, koju zastupa pravobranilaštvo;
- 3. Finansijska situacija aplikanata** - da iznos troškova koje treba nadoknaditi nije bio neznatan u svjetlu finansijske situacije aplikanata.

Slijedeći ove principe, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u svojoj odluci iz 2018. godine utvrdio da obavezivanje na plaćanje troškova nagrade može da predstavlja pretjeran teret koji nije proporcionalan legitimnom cilju koji se želi postići, i to:

- uzimajući u obzir finansijsku situaciju tužitelja,
- onda kada tužbeni zahtjev nije bio "lišen ikakvog sadržaja ili očigledno nerazuman",
- te vodeći računa o tome da se pravobranilaštvo finansira iz budžeta, tj. da nije u istoj situaciji kao advokat.

Tako je Ustavni sud BiH, prilikom donošenja odluke da li nametanje obaveze bivšoj logorašici da plati troškove postupka entitetu Republika Srpska kojeg je tužila predstavlja povredu njenih prava, uzeo u obzir tri ključna faktora koje je prethodno identifikovao Evropski sud.

Ustavni sud BiH je u predmetnoj stvari utvrdio da je „*apelantica podnijela tužbu u kojoj je istakla tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela kao žrtva ratnog zločina. U postupku koji je proveden nesumnjivo je utvrđeno da apelantica ima status logoraša BiH zato što je boravila u logoru u periodu od (...) međutim, da je njen tužbeni zahtjev zastario budući da je tužbu podnijela 23. maja 2007. godine, a da je rok zastare počeo teći od 19. juna 1996. godine. Sudovi su također zaključili da se duži rok zastare iz člana 377. ZOO ne može primijeniti prema tuženoj, već samo prema neposrednom izvršiocu krivičnog djela koji je pravomočno osuđen. (...) Ustavni sud, također, ističe da su tačni apelanticini navodi da su u vrijeme podnošenja njene tužbe sudovi u Federaciji BiH usvajali ovakve tužbene zahtjeve, a da su sudovi u Republici Srpskoj odbijali takve tužbene zahtjeve. Međutim, kasnije je praksa redovnih sudova u Federaciji BiH izmijenjena, a tome su slijedili i novi stavovi Ustavnog suda, što je već obrazloženo (vidi tač. 25-27 ove odluke).*“¹²

---

¹² Tačka 45 presude Ustavnog suda BiH broj AP 1107/17 od 22. marta 2018. godine. Za detaljan pregled prijašnjih stavova sudske prakse o pitanjima koja su se pokazala spornim u ovim predmetima, vidjeti također analizu „Novi stavovi Evropskog suda za ljudska prava kao putokaz za rješavanje pitanja naplate sudske troškove od žrtava ratnih zločina u Bosni i Hercegovini”, TRIAL International, 2017. godina, na stranama 7 do 10, dostupno na: <https://trial.ba/wp-content/uploads/2021/02/Analiza-presude-Cindric-i-Beslic-u-bh.-kontekstu-TRIAL.pdf>.

Ustavni sud BiH je u vezi s tim utvrdio svoj generalni stav koji se može primijeniti na sve tužbe ove vrste podnesene pod sličnim okolnostima. Zaključio je da: „Imajući ovo u vidu, te slično zaključku Evropskog suda u predmetu Cindrić i dr., Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelanticina tužba u vrijeme podnošenja tužbenog zahtjeva protiv tužene „bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna“ jer su sudovi u Bosni i Hercegovini o pitanju primjene člana 377. ZOO na javnu vlast imali različite pravne stavove.“¹³ U nastavku je potcrtao ponovo „naročito činjenicu da je u vrijeme podnošenja apelanticine tužbe praksa redovnih sudova u Bosni i Hercegovini u vezi s primjenom člana 377. ZOO koji govori o dužem roku zastare bila različita, zbog čega je apelantica mogla očekivati uspjeh svoje tužbe (...).“¹⁴

Ustavni sud BiH je nadalje uzeo u obzir i drugi faktor o kojem je Evropski sud vodio računa ukazujući naročito na činjenicu „da se Pravobranilaštvo RS finansira iz budžeta Republike Srpske, te da stoga nije u istoj situaciji kao advokat.“¹⁵

Na taj način, Ustavni sud BiH je analizirao dva kriterijuma relevantna za odlučivanje o pitanju neopravdanosti obavezivanja žrtava ratnih zločina na plaćanje troškova postupka i izveo zaključak da su oba ispunjena.

Pri tome se radi o kriterijumima koja su generalne prirode, i stoga mogu biti univerzalno primjenjiva, te se mogu smatrati ispunjenim u svim tužbama sa sličnim činjeničnim okolnostima. U podnescima žrtava ratnih zločina u kojima se argumentuje da bi obavezivanje na plaćanje troškova postupka predstavljalo povredu prava žrtve, potrebno je stoga ukazivati na činjenicu da je entitet koji je tužen finansiran iz javnih budžeta, kao i da je stav sudske prakse u vrijeme inicijalnog podnošenja tužbe za naknadu štete bio neu Jednačen, da su pojedini sudovi usvajali ovakve tužbene zahtjeve, ukazujući na to da je tužba bila podnesena u dobroj vjeri, i osnovano očekujući pozitivan ishod spora.

¹³ Tačka 46 presude Ustavnog suda BiH.

¹⁴ Tačka 46 presude Ustavnog suda BiH.

¹⁵ Tačka 46 presude Ustavnog suda BiH.

Finansijska situacija pojedinca

Najzad, Ustavni sud BiH je u ovom predmetu ispitao da li je također ispunjen kriterij koji se odnosi na pojedinačnu finansijsku situaciju aplikantice. Ovo je pitanje koje se razlikuje od slučaja do slučaja, i shodno tome zahtjeva procjenu postupajućeg suda u ovisnosti od konkretno primjenjivih okolnosti predmeta.

U konkretnom predmetu, Ustavni sud je uzeo u obzir činjenicu da ju aplikanticu prvo-stepeni sud oslobođio obaveze plaćanja sudske takse vodeći računa o njenoj materijalnoj situaciji, predmetu spora i vrijednosti mjerodavnoj za naplatu takse, te „*da bi plaćanjem sudske takse sredstva iz kojih se apelantica izdržava bila u tolikoj mjeri umanjena da bi bila ugrožena njena socijalna sigurnost*“. Ustavni sud je pri tome ukazao na to da ju je taj isti prvostepeni sud istovremeno obavezao da tuženoj Republici Srbkoj, koju je zastupalo Pravobranilaštvo RS, plati puni iznos troškova suprotne strane u postupku od 3.000,00 KM koji su procijenjeni na osnovu Advokatske tarife. U konačnici je zaključio „*da puni iznos dosudenih troškova nije neznatan, naročito s obzirom na apelanticinu finansijsku situaciju na osnovu koje je prvostepeni sud oslobođio apelanticu plaćanja sudske takse*“.¹⁶

Činjenica oslobođanja plaćanja sudske takse od strane prvostepenog suda i argumenti koje je sud koristio prilikom donošenja svoje odluke tako može biti jedan od indikatora koji ukazuju da bi plaćanje naloženih troškova postupka predstavljalo pretjeran teret za žrtvu i samim tim dovelo do kršenja njenih prava.

Međutim, sud prilikom donošenja odluke treba da uzme u obzir i druge činjenice koje ukazuju na nesrazmjer između naloženog iznosa i finansijske situacije osobe u pitanju. Tako da sud može donijeti odluku da bi obavezivanje na plaćanje tog iznosa dovelo do kršenja prava na pristup суду i prava na imovinu žrtve i na osnovu drugih predočenih činjenica i dokaza, uključujući i situaciju u kojoj neko nije oslobođen obaveze plaćanja sudske takse.

U predmetu Cindrić i Bešlić, npr., Evropski sud je prihvatio argument aplikanata kojim se visina iznosa troškova koje je trebalo nadoknaditi državi dovodi u vezu sa **mjesečnim dohotkom domaćinstva aplikanata, koji uključuje i članove porodice**. Zaključio je da iznos koji je aplikantima naložen predstavlja teret za aplikante¹⁷, odnosno da „*iznos troškova koje treba nadoknaditi nije neznatan s obzirom na financijsku situaciju podnositelja zahtjeva*“.¹⁸ U konkretnom slučaju, ovaj iznos je za jednog aplikanta bio četiri puta veći od njegovo mjesečnog dohotka.

---

¹⁶ Tačka 46 presude Ustavnog suda BiH.

¹⁷ Tačka 109 u vezi sa tačkom 89 presude Evropskog suda za ljudska prava.

¹⁸ Tačka 110 u vezi sa tačkom 89 presude Evropskog suda za ljudska prava.

II Primjena zastarnih rokova na tužbene zahtjeve žrtava ratnih zločina za naknadu štete u svjetlu Odluke UN Komiteta protiv mučenja iz 2019. godine

U kontekstu primjene zastarnih rokova na tužbene zahtjeve žrtava ratnih zločina i ranije zauzetog stava Ustavnog suda BiH da takva praksa ne predstavlja povredu prava ovih lica, potrebno je također ukazati na činjenicu da je u prethodnom periodu došlo do jednog bitnog momenta koji bi mogao eventualno dovesti do ponovnog preispitivanja pitanja da li je, u svjetlu međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava koji obavezuju Bosnu i Hercegovinu, prihvatljiva praksa odbijanja tužbenih zahtjeva žrtava torture primjenom zastarnih rokova.

Radi se o odluci Komiteta Ujedinjenih nacija protiv mučenja koja je usvojena 22. augusta 2019. godine protiv Bosne i Hercegovine. Odlukom je utvrđena povredu prava „Gospođe A“, žrtve ratnog silovanja na obeštećenje, pravičnu i adekvatnu odštetu, koje je propisano u član 14. Konvencije Ujedinjenih nacija protiv mučenja i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih tretmana ili kažnjavanja (u nastavku teksta „UN Konvencija“), u situaciji u kojoj vlasti u Bosni i Hercegovini zbog aktualnog domaćeg zakonodavnog okvira i loše prakse koju provode nisu uspjeli da ispoštiju svoje međunarodne obaveze. Autorativnim tumačenje obaveza koje za Bosnu i Hercegovinu proističu iz UN Konvencije, UN Komitet protiv mučenja je utvrdio kako primjena u praksi odredaba Zakona o obligacionim odnosima od strane Ustavnog suda BiH jeste suprotna zahtjevima predmetne UN Konvencije.

Odluka UN Komiteta protiv mučenja je od višestrukog značajna za postupke žrtava ratnih zločina za naknadu štete. Radi se o prvoj odluci jednog međunarodnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava kojom je u okviru konkretnog predmeta **ispitana i osuđena praksa primjene zastarnih rokova na zahtjeve za naknadu štete u predmetima mučenja** koji se vode u Bosni i Hercegovini. Ali i na globalnom nivou, njen značaj se ogleda u tome što je riječ o prvoj Odluci UN Komiteta protiv mučenja kojom je utvrđena neuskladenost ovakve prakse sa zahtjevima UN Konvencije protiv mučenja.

Komitet je u tački 7.5. Odluke istakao da, „(...) **obzirom na kontinuiranu prirodu efekata mučenja, zastarni rokovi ne trebaju biti primjenjivi jer oni oduzimaju žrtvama pravo na obeštećenje, kompenzaciju i rehabilitaciju koje im pripada**“. U tački 7.6., Komitet je utvrdio da „(...) **domaće zakonodavstvo koje uređuje zahtjeve za naknadu nematerijalne štete predviđa zastarne rokove za ovu vrstu predmeta (člana 376. Zakona o obligacionim odnosima), te da praksa Ustavnog suda po ovom pitanju svojim tumačenjem člana 377. Zakona o obligacionim odnosima propušta da prizna princip supsidijarne odgovornosti. Komitet je stoga mišljenja da je država stranka propustila provesti svoje obaveze koje proizilaze iz člana 14. UN Konvencije, propuštajući da podnositeljici predstavke osigura obeštećenje, uključujući pravičnu i adekvatnu kompenzaciju**“.

Među zaključcima Odluke je sadržana uputa Bosni i Hercegovini da treba da uspostavi „efektivan sistem reparacija na državnom nivou radi pružanja svih oblika odštete žrtvama ratnih zločina, uključujući žrtve seksualnog nasilja“ (tačka 9.d). Dana 15. aprila 2021. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo Informaciju koja se odnosi na implementaciju odluke UN Komiteta protiv mučenja, čime su vlasti Bosne i Hercegovine primile k znanju Informaciju o Odluci, te obavezali sve nadležne institucije da definiraju niz mjera i aktivnosti u vezi sa provedbom Odluke.

Pored međunarodnopravnih obaveza koje proističu za Bosnu i Hercegovinu ratifikacijom teksta Konvencije protiv mučenja, nužno je potcrtati i postojanje interne, ustavne obaveze BiH da u svom pravnom sistemu osigura primjenu standarda zaštite prava iz ove i drugih relevantnih Konvencija.

Tekst Ustava BiH uključuje dva aneksa na Ustav BiH, koji se prema zvaničnom tumačenju USBiH, također, ubrajaju u formalno i materijalno ustavno pravo: Aneks I na Ustav BiH nabraja 15 međunarodnopravnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Pod brojem 10 se navodi UN Konvencija (1987). Ovi sporazumi direktno se primjenjuju u BiH. Član II/4. Ustava BiH propisuje da sve osobe u BiH, bez razlike, imaju pravo da u njima uživaju. Član II/1. Predviđa da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Član II/7. Ustava BiH obavezuje BiH da ostane ili postane država članica ovih međunarodnih sporazuma. Prema tome, to znači da je država obavezana da štiti te instrumente u punom kapacitetu, a ne samo u odnosu na diskriminaciju.¹⁹

U važnoj Rezoluciji UN 60/147 o Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i humanitarnog prava iz 2005. godine²⁰ kodificirana je skupina principa vezano za pravo za naknadu štete. Jedan od njih jeste i princip 7, iz tačke IV, koja se odnosi na pitanja zastarnih rokova, a predviđa da „vremenska ograničenja koja se primjenjuju na zahtjeve za naknadu štete i druge postupke ne trebaju biti neopravdano restriktivna“. Domet ovog principa međunarodnog prava potrebno je tumačiti u kontekstu odluke Komiteta protiv mučenja kojom se utvrđuje da Bosna i Hercegovina zastarne rokove na zahtjeve za naknadu štete žrtava torture, čija je patnja kontinuiranog karaktera, primjenjuje suprotno zahtjevima člana 14. iz Konvencije protiv mučenja. Ovakav zaključak UN Komiteta bi samim tim trebao ukazivati na postojanje neopravdane restriktivnost u primjeni ovih vremenskih ograničenja, tj. zastarnih rokova, u smislu principa 7.

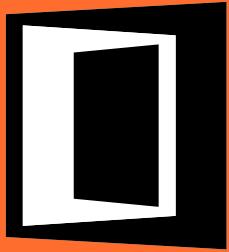
¹⁹ Vidi Ustavno pravo Bosne i Hercegovine, N. Ademović i dr., Fondacija Konrad Adenauer, Sarajevo, 2012., str. 18.

²⁰ Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 60/147 o temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava, UN, Generalna skupština, 21. mart 2006, A/RES/60/147.

Iz svega navedenog, proizlazi da je potrebno preispitati trenutne probleme i postojanje potencijalnog kršenja prava žrtava ratnih zločina, kako u kontekstu primjene zastarnih rokova na njihove zahtjeve za naknadu štete, tako i njihovog posljedičnog obavezivanja na plaćanje visokih troškova postupka zbog gubitka sporova protiv entiteta/države. Pri tome je svakako dodatno relevantna i argumentacija koju žrtve ratnih zločina već od ranije, dugi niz godina, ističu u svojim podnescima (vezano za tumačenje Zakona o obligacionim odnosima, potrebu primjene prethodno razrađenih zaključaka sudske prakse domaćih sudova o predmetnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima, i drugim relevantnim međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava).

O TRIAL INTERNATIONAL

TRIAL International je nevladina organizacija koja se bori protiv nekažnjivosti međunarodnih zločina i podržava žrtve u njihovoј potrazi za pravdom. Organizacija pruža pravnu pomoć, podnosi slučajeve, razvija lokalne kapacitete i zagovara agendu ljudskih prava. TRIAL International je prisutan u BiH od 2008. godine i pruža podršku žrtvama teških kršenja ljudskih prava iz rata i njihovim porodicama u potrazi zapravdom, istinom i reparacijama.

TRIAL

International

TRIAL International - ured u BiH, Čobanija 19
71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
+387 33 219 873

bh@trialinternational.org

www.trial.ba